

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในโลกยุคใหม่ซึ่งเป็นยุคไร้พรมแดนและเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่สามารถอยู่โดยลำพังได้ จะต้องมีการพึ่งพาอาศัย หรือติดต่อสื่อสารกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโลกเป็นไปอย่างรวดเร็วหากใครไม่รู้ความเป็นไปในโลกก็จะเสียเปรียบ และไม่สามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ดังที่วีจิตร คริสอาน (2534: 2) ได้กล่าวไว้ว่า สภาพการณ์ของโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้จำเป็นที่จะต้องพึ่งพากันและมีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น ประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชนนานาชาติให้ใกล้ชิดขึ้น เช่นเดียวกับการอุดมศึกษาที่จะต้องปรับบทบาทของตนเองอย่างจริงจัง เพื่อสร้างเสริมความสามารถในการแข่งขันพร้อม ๆ กับการรักษาเอกลักษณ์ และเกียรติภูมิของชาติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั้งในระดับชาติและระดับโลก ต้องปรับปรุงคุณภาพของบัณฑิตไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ความต้องการระบบการศึกษาที่มีความเป็นสากลจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ต้องสามารถที่จะทำงานหรือติดต่อสื่อสารได้ทั่วทุกแห่งในโลก (นอร์ท, 2534: 10)

ในอเมริกาเหนือและยุโรป ความเป็นสากลของการศึกษามีความสำคัญเพิ่มขึ้นจึงมีการบรรจุ "การศึกษานานาชาติ" ให้เป็นกิจกรรมหลักกิจกรรมหนึ่งของหลักสูตร The European Regional Action Scheme for the Mobility of University Students (ERASMUS) เป็นตัวอย่างของกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เปิดโอกาสให้แก่ร้อยละสิบของนักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยในยุโรปให้ไปศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นเวลาหนึ่งภาคการศึกษาในอีกประเทศหนึ่ง (เฮนเดอร์สัน, 2534 : 3) มีความเคลื่อนไหวมากมายที่สะท้อนความพยายามของสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่จะก้าวไปสู่ความเป็นสากล (Internationalization) ในรอบทศวรรษที่ผ่านมาด้วยการเรียนการสอน ตลอดจนการวิจัยให้มีมิติของความเป็นสากลมากขึ้น ในท่ามกลางความเคลื่อนไหวนี้ แต่ละประเทศต่างก็มีเป้าหมายของตนเองว่าต้องการอะไรจากความเป็นสากล และต่างก็มีวิถีทางของตนเองในการไปสู่ความเป็นสากลดังกล่าว สำหรับการอุดมศึกษาของไทยได้เริ่มต้นตัวเรื่องความเป็นสากลอย่างมากตั้งแต่มีการจัดทำแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2533 โดยมีการประกาศนโยบายการพัฒนาอุดมศึกษาไทย 4 ประการ คือ ความเสมอภาค (Equity)

ความเป็นเลิศ (Excellence) ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และความเป็นสากล (Internationalization) และหลังจากนั้นก็มีการรณรงค์เรื่องนี้ในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) และระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งเน้นหนักเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านอุดมศึกษามาตลอด

ความสำคัญของความเป็นสากลของการอุดมศึกษามีปรากฏชัดเจนในแผนอุดมศึกษา ระยะยาว (พ.ศ. 2533-2547) ซึ่งได้กำหนดความเป็นสากลของอุดมศึกษาไว้ทุกด้านได้แก่ ด้านการสอนได้กำหนดแนวทางส่งเสริมหลักสูตรนานาชาติ หลักสูตรไทยศึกษา การเรียนการสอนภาษา การพัฒนาทักษะสากล ในด้านการวิจัยได้กำหนดทิศทางให้พัฒนาวิชาการไปสู่ความเป็นเลิศใน 3 ระดับคือ ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ในด้านการบริการทางวิชาการได้กำหนดทิศทางให้พัฒนารากฐานความร่วมมือด้านการบริการทางวิชาการกับต่างประเทศ ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้กำหนดแนวทางให้ส่งเสริมการสงวนความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพื่ออยู่ร่วมกับประชาคมโลกอย่างมีศักดิ์ศรีและสันติสุข (ทองอินทร์ วงศ์โสธร, ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และวรรณภา โพธิ์น้อย, 2540 : 1)

ในปัจจุบันอยู่ในช่วงการดำเนินการตามนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 ที่ได้กำหนดนโยบายพัฒนาความเป็นสากลของอุดมศึกษาไทยและการเปิดสู่ภูมิภาค (Internationalization-Regionalization) โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานและสมรรถนะของสถาบันอุดมศึกษาให้มีมาตรฐานสากลทั้งในเชิงวิชาการและการบริหาร รวมทั้งสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ให้สถาบันอุดมศึกษาเข้าไปมีบทบาททางวิชาการในเวทีนานาชาติ และการสร้างเสริมให้อาจารย์ และบัณฑิตไทยมีสมรรถนะสากล เจตคติ โลกทัศน์และชีวิตศันที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถจัดการเรียนการสอนหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานสากลอย่างมีคุณภาพให้กับนักศึกษาจากต่างประเทศได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาไทยเข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาระดับภูมิภาค เนื่องจากกระแสการพัฒนาในอนาคตจะมีการรวมกลุ่มประเทศในลักษณะภูมิภาคมากขึ้น อุดมศึกษาไทยจะต้องสามารถเข้าไปมีบทบาทเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคได้ และสามารถสร้างองค์ความรู้อันเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคได้ ในขณะเดียวกัน ยังสามารถสร้างความเข้มแข็งในศิลปวัฒนธรรมไทยและความเป็นไทยได้ด้วย (ทบทวมหาวิทยาลัย, 2542)

ดังนั้น การจัดโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ตอบสนองนโยบายความเป็นสากลของอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการวิจัยและเผยแพร่ผลงานวิจัยในระดับชาติและ

นานาชาติอันจะทำให้เกิดการยอมรับในระดับสากล เนื่องจากโปรแกรมนานาชาติเป็นโปรแกรมที่จัดให้แก่ นักศึกษาไทยและนักศึกษาจากนานาชาติ การยอมรับในคุณภาพมาตรฐานของบุคลากร และวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ที่จะทำให้นักศึกษาจากนานาชาติ สนใจที่จะเลือกศึกษาโปรแกรมนานาชาติในสถาบันอุดมศึกษาไทย รวมทั้ง สถาบันอุดมศึกษาใน ต่างประเทศสนใจจะทำความร่วมมือทางวิชาการด้วย ซึ่งไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2534 : 13-22) กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบความเป็นสากลของการอุดมศึกษาที่สำคัญคือการจัดหลักสูตรนานาชาติ เพราะหลักสูตรเป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นสากลของสถาบันอุดมศึกษา เนื่องจาก หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของสถาบัน ถ้าสถาบันสามารถดูแลหลักสูตรให้เหมาะสมได้ก็จะได้บัณฑิต ที่มีบทบาททางสังคมและต่อโลกอย่างเหมาะสม

ความสำคัญของโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษานอกจากจะสนับสนุนส่งเสริม การยกระดับบุคลากรและวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาไทยให้ได้รับการยอมรับจากนานาชาติแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างให้บัณฑิตไทยที่จบการศึกษาโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษามี สมรรถนะสากล เจตคติ โลกทัศน์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันมีความ ก้าวหน้าทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ ที่หลากหลาย ดังนั้น บัณฑิตที่พึงประสงค์ของโปรแกรม นานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยจึงควรมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อจะสามารถค้นคว้าหาความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ จากหลากหลายแหล่งทั่วโลก อันจะทำให้ สามารถปรับตัวเข้ากับโลกไร้พรมแดน และยุคข้อมูลข่าวสารได้ นอกจากนี้ โปรแกรมนานาชาติ เป็นโปรแกรมที่นักศึกษาได้เรียนรู้วัฒนธรรมจากนานาชาติด้วย ทั้งจากอาจารย์และนักศึกษาที่มี มาจากนานาชาติ จึงทำให้บัณฑิตของโปรแกรมนานาชาติมีโลกทัศน์กว้าง รวมทั้งมีความสามารถในการ ใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

ในสภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปัจจุบัน โปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบัน อุดมศึกษาไทยเป็นทางเลือกแก่นักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในต่างประเทศ และผู้ที่วางแผนจะไปศึกษาต่อ ต่างประเทศ รวมทั้งผู้ได้รับทุนพัฒนาอาจารย์ของทบวงมหาวิทยาลัยที่ไม่สามารถไปศึกษาต่อใน ต่างประเทศได้เนื่องจากงบประมาณของรัฐมีจำกัด ทั้งนี้ โปรแกรมนานาชาติได้รับความสนใจจาก ผู้ปกครอง นักศึกษา และนักเรียนเพิ่มขึ้น เห็นได้จากการจัดตลาดนัดหลักสูตรครั้งแรกโดย ทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2541 โปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาจึงเป็น แนวทางหนึ่งที่ช่วยประเทศชาติในการลดอัตราคนไทยไปศึกษาต่อต่างประเทศอันเป็นการประหยัด ใช้จ่ายของประเทศอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้การจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษามันปัจจุบันได้กำหนดนโยบายให้เร่งผลิตกำลังคนระดับบัณฑิตศึกษาให้เพียงพอับความต้องการของประเทศ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539) อีกทั้งในยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำทำให้ตลาดแรงงานต้องลดกำลังคนลงเป็นจำนวนมาก จึงทำให้บัณฑิตมีแนวโน้มจะศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาเพิ่มขึ้น ดังนั้นโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาจึงเป็นโปรแกรมการศึกษาที่ตอบสนองนโยบายดังกล่าว และเป็นทางเลือกหนึ่ง สำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย

จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นประกอบกับยังไม่มี การวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา และคาดว่าในทศวรรษหน้าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนไปมากกว่า เดิม ซึ่งโปรแกรมนานาชาติก็ต้องการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมด้วย เพื่อความเหมาะสมสอดคล้อง กับสถานการณ์ แนวโน้มอีก 10 ปีข้างหน้า เป็นการศึกษาขนาดระยะกลาง (เอิร์ล โจเซฟ, อ้างถึงใน วัฒนา มีชูเสพ, 2538) ซึ่งคนส่วนใหญ่จะศึกษาเพราะถือว่าการศึกษาระยะกลางนี้ ถ้าผลการศึกษาออกมาและนำผลนั้นมาปฏิบัติอย่างจริงจังจะทันที่คนรุ่นใหม่ได้เห็นผล ทั้งนี้ในการ วิจัยครั้งนี้มุ่งประเด็นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญคาดการณ์แนวโน้มที่น่าจะเป็นไปได้ในการจัดโปรแกรม นานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า แล้วนำมาวิเคราะห์จัดเป็นระบบเพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพราะข้อมูลในอนาคตนั้นถ้าได้มาด้วยวิธีการที่เป็นระบบระเบียบก็จะเป็นข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่ สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการวางแผนกำหนดนโยบาย หรือเป็นแนวทางปฏิบัติใน อนาคตที่พึงประสงค์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้าโดยครอบคลุมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากความคิดเห็นตามการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ 6 ด้าน โดยใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์ระบบ ซึ่งแบ่งออกเป็น ตัวป้อน (input) กระบวนการ (process) และผลผลิต (output) ดังนี้

- ตัวป้อน (input) ได้แก่ แนวคิด จุดมุ่งหมาย องค์กรประกอบที่สำคัญ
- กระบวนการ (process) ได้แก่ การจัดการศึกษา การบริหารงาน
- ผลผลิต (output) ได้แก่ คุณภาพของบัณฑิต

2. การวิจัยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) จำนวน 3 รอบ ในการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาแนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย อยู่ในช่วงระยะเวลา 10 ปีข้างหน้า คือ พ.ศ. 2543-2552

2. ความแตกต่างของวัน เวลา ในการตอบแบบสอบถามในแต่ละรอบนั้น ไม่มีผลต่อความ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

3. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเต็มใจ มั่นใจ ตั้งใจในการให้สัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม อย่างอิสระ เนื่องจากผู้วิจัยได้เรียนทบทวนเพื่อขอความร่วมมือเบื้องต้นแล้ว

4. แนวโน้มการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เกิดจากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมนานาชาติ (International Programs) หมายถึง โปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้เรียนจากประเทศต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ การใช้ภาษาสากลเป็นสื่อในการเรียนการสอน ผู้เรียนผู้สอนมาจากชาติต่าง ๆ และเนื้อหาโปรแกรมเป็นเรื่องที่สามารถปรับใช้ได้ในระดับนานาชาติ

แนวโน้ม หมายถึง สิ่งที่เกิดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยการคาดการณ์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หมายถึงสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

การจัดโปรแกรมนานาชาติ หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับโปรแกรมนานาชาติ ระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เช่น หลักสูตร ผู้เรียน ผู้สอน ระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เกณฑ์การคัดเลือก การวัดและประเมินผล เป็นต้น

การบริหารงาน หมายถึง การดำเนินการและจัดการสำหรับการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เช่น งบประมาณ อาคารสถานที่ บุคลากร เป็นต้น

คุณภาพของบัณฑิต หมายถึง ลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ที่จบการศึกษาโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยทำให้ทราบแนวโน้มที่เป็นไปได้ในการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2543-2552 ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนา และปรับปรุงการจัดโปรแกรมนานาชาติระดับบัณฑิตศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ลำดับขั้นตอนในการรายงานการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และลำดับขั้นตอนในการรายงานการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- ตอนที่ 1 นโยบายเกี่ยวกับความเป็นนานาชาติ
- ตอนที่ 2 การดำเนินการเพื่อส่งเสริมความเป็นนานาชาติ
- ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมนานาชาติ
- ตอนที่ 4 รูปแบบการจัดโปรแกรมนานาชาติของต่างประเทศ
- ตอนที่ 5 สภาพปัจจุบันของการจัดโปรแกรมนานาชาติ

ตอนที่ 6 ความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาไทยกับต่างประเทศ

ตอนที่ 7 การวิจัยอนาคต

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผลข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

รายการอ้างอิง

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย